

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1912. Första kammaren. Nr 9.

Onsdagen den 21 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Upplästes följande inlämnade läkarintyg:

Att ledamoten af Riksdagens Första kammare, redaktören *Gustav Rosén* till följe af en tarmkatarr jämte feber är förhindrad att några dagar i riksdagsarbetet deltaga, intygas härmed.

Stockholm den 21 februari 1912.

Gotthold Arbman,
legitimerad läkare.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve *Ehrensvärd* aflämnade Kungl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

- 1:o) angående anordnande af telefonförbindelse till Holmön;
- 2:o) angående beredande af årligt understöd åt förre arbetsledaren vid telegrafverket H. A. Olsson; och
- 3:o) angående uppförande af vissa byggnader å lägenheten Tomtebo i Korsberga socken vid därvarande centralhem för familjevård för sinnessjuka.

Justerades protokollet för den 14 i denna månad.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet den af herr *Ekman, Karl Johan*, nästlidne dag väckta och då bordlagda motion, nr 92, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse af §§ 4 och 5 i förordningen om landsting den 21 mars 1862 samt § 17 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862.

Vid ånyo skedd föredragning af statsutskottets den 17 och 20 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 3, angående regleringen af utgifterna under riksstatens tredje hufvudtitel, innefattande anslagen till utrikesdepartementet, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning af bevillningsutskottets den 17 och 20 innevarande februari bordlagda betänkande nr 3, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående afskaffande af lastpenningarna, biföll kammaren hvad utskottet i detta betänkande hemställt.

*Om ändring
i förordningen
ang. till-
verkning af
brännvin.*

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets den 17 och 20 i denna månad bordlagda betänkande nr 4, i anledning af väckt motion om ändring af § 12 i förordningen angående tillverkning af brännvin.

I en inom Första kammaren af grefve *Mörner* väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 41, hemställdes, »att Riksdagen ville för sin del besluta sådan ändring af 12 § i gällande förordning angående tillverkning af brännvin, att den erhöle följande lydelse:

»1. För brännvin, tillverkad inom landet, skall tillverkaren påföras skatt med 65 öre för hvarje liter af normalstyrka, hvarmed förstås brännvin, som vid + 15° å Celsii termometer innehåller 50 volymprocent alkohol.

2. Inbetalning — — — — — — — — — — 1,500 liter.

3. Vid utförelse — — — — — — — — — — normalstyrka.

4. Restitution — — — — — — — — — — ur riket.»

Utskottet hade i föreliggande betänkande på anförda skäl hemställt, att grefve *Mörners* förevarande motion, I: 41, om ändring af § 12 i förordningen angående tillverkning af brännvin icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Grefve Lagerbjelke: Herr talman! Då utskottet icke ingått i någon som helst saklig pröfning af motionen, vill jag i stället göra detta.

Motionen går ut på, att de två procent, som vid tillverkning af brännvin nu äro skattefria på grund af den s. k. afdunstningen, icke vidare skola vara detta. Säsom stöd för motionen anför motionären: »Enligt hvad från fullt sakkunnigt håll uppgifvits, är numera brännvinstillverkningen tekniskt så fullkomnad, att någon dylik afdunstningsförlust icke kan sägas förekomma, sedan vätskan passerat kontrollapparaten.» Detta motiv: »enligt hvad från fullt sakkun-

nigt håll uppgifvits» förefaller mig vara väl torftigt, då det gäller att från en industri ytterligare uttaga ett belopp, som beräknas uppgå till icke mindre än cirka 450,000 kronor. Det kunde ju så varit, om det endast gällt en utredning: men här är ett bestämdt förslag framställt, att Riksdagen redan nu skall besluta i frågan. Det invändes måhända, att det blott gäller en beskattning af rusdrycker; och anser jag för min del också, att detta beskattningsföremål är det lämpligaste, man gärna kan tänka sig. Men man får äfven taga i betraktande, att nu pågår en utredning angående det allmännas frigörande från beroendet af rusdryckshandteringen; och måste detta mana till en viss betänksamhet.

*Om ändring
i jörordnin-
gen ang. till-
verkning af
brännvin.
(Forts.)*

Beträffande själfva saken har äfven jag vändt mig till sakkunniga och erfarna personer för att taga reda på, huru därmed förhåller sig; och har jag icke anledning fördölja, att dessa äro öfverdirektören och öfveringenjören i kontrollstyrelsen. Båda hafva sammanstående förklarar, att det ingalunda finnes någon teknisk metod, som kan hindra brännvin att afdunsta på sätt motionären förmenar. Jag vill äfven framhålla, att det icke kan undvikas, att vid tillverkning af brännvin och särskildt när detta passerar kontrollapparaten en del luft blandas med brännvinet. Luften går sedan ut, hvarvid vätskan sjunker. Dessa båda faktorer hafva åstadkommit, att det förekommer ständiga tvister mellan leverantörer och afnämare af brännvin angående den levererade volymen.

Man får äfven taga i betraktande läckaget, som aldrig kan undvikas; och vill jag framhålla detta särskildt af den anledningen att, såsom bekant, tulltaxan medgifver tre procents läckageafdrag för importeradt brännvin. Skulle nu utan vidare afdraget borttagas för det inhemska brännvinet, skulle detta inverka till förmån för det importerade.

Jag vill äfven framhålla, att vanlig erfarenhet gifver vid handen, att brännvin verkligen afdunstar och förminskas. Går man in i ett brännvinsmagasin eller en vinhandel, så luktar det sprit nu som förr och hvad är orsaken till detta? Jo, att spriten afdunstar. Beträffande det förhållandet att luft först ingår i vätskan och sedan går ut, ber jag att få erinra om det kända förhållandet, att, när jordbrukaren skickar sin mjölkflaska till staden eller mejeriet, så är det mindre mjölk när flaskan kommer fram än när den skickades i väg; och detta beror på att luften gått ut.

Uppenbart är, att afdunstningen m. m. icke är af den ringa betydelse, som motionären ansett. Att i procent noga beräkna, huru stort afdrag bör göras, är nog omöjligt; men synes mig ingen anledning antaga, att det från tre till två procent nedsatta afdraget skulle vara oskäligt högt. Jag kan därför icke anse, att någon utredning behöfs. Då nu emellertid af utskottets utlåtande framgår, att nykterhetskommittén, jag kan icke finna annat än, med en viss nonchalans för Riksdagens auktoritet, kommer att, hvad Riksdagen än må besluta, egna motionen sin »uppmärksamhet», vore det

Om ändring
i förordning-
gen ang. till-
verkning af
brännvin.

(Forts.)

meningslöst att yrka någon ändring i utskottets motivering, och jag anhåller därför att utan vidare få yrka bifall till utskottets hemställan om afslag å motionen.

Grefve Mörner: Jag hade icke tänkt att yttra mig i denna fråga och skall icke heller framställa något annat yrkande än utskottets. Men då föregående talare vändt sig mot min motion, ber jag att med några ord få bemöta honom.

Den sakkunniga person, af hvilken jag inhämtat mina upplysningar i detta fall, är den ene af de personer, grefve Lagerbjelke anlitat, men vi tyckas ha tolkat hans uttalande olika, ty vi ha ju kommit till olika resultat. Äfven mig upplyste han om, att afdunstning verkligen äger rum, men hufvudsakligen på ett tidigare stadium af tillverkningen. Sedan vätskan passerat kontrollapparaten och förvarades i större eller mindre, i allmänhet slutna kärl, skedde, enligt hans uppgift, numera endast obetydlig afdunstning, under det att förr, då man icke var så noga i detta afseende, afdunstningen var ganska afsevärd.

Beskattningen är ju afsedd att drabba den mängd spritvaror, som från fabrikena föras ut i marknaden. Fordom, då afdunstningen var afsevärdt stor, var den varumängd, som fördes ut i marknaden, betydligt mindre än den, som passerat kontrollapparaten, men numera stämma dessa båda bättre öfverens. Följden häraf har blifvit, att skattefriheten för två procent verkar såsom en minskning i den skatt, staten velat pålägga rörelsen.

Den föregående talaren har erkänt, att spritdrycker äro ett mycket lämpligt beskattningsföremål, och jag ber att få taga fasta på detta uttryck. Nu pågår visserligen en utredning om statskassans frigörande från denna skatt, men detta hindrar oss väl icke att göra en sådan ändring, att, så länge skatten existerar, staten får hvad den skall ha.

Om nu, såsom grefve Lagerbjelke säger, brännvin fortfarande afdunstar, sedan det passerat kontrollapparaten, vill jag bemöta detta med följande uttryck i min motion: »Äfven om någon mycket obetydlig dylik förlust efter kontrolluppmätningen fortfarande skulle förefinnas, synes den böra liksom andra tillverkningsomkostnader drabba fabrikationen.» Jag vill också påpeka, att för dem, som hafva ofullkomliga apparater och för hvilka afdunstningen därför är jämförelsevis stor, det icke blir sämre förhållanden genom att skatten toges ut efter min metod, ty den ogynnsamma ställning de då skulle få gent emot dem, som hafva bättre apparater, intaga de redan nu, ty de, som hafva bättre apparater, få ju också tillgodonjuta två procents skattefrihet.

Jag har, herr talman, intet yrkande att göra.

Herr Karlsson: Jag ämnar, som ordförande i utskottet, naturligtvis icke göra något annat yrkande än om bifall till utskottets

hemställan. Men greve Lagerbjelke fällde här ett yttrande, som enligt min mening icke bör stå alldeles oemotsagdt. Detta yttrande riktade sig icke emot utskottet utan emot den s. k. nykterhetskommittén. Greve Lagerbjelke fällde nämligen de orden, att det förordade en viss nonchalans hos kommittén gent emot Riksdagen, när kommittén yttrat, att frågan kommer att blifva föremål för kommitténs uppmärksamhet äfven om motionen icke föranleder till någon Riksdagens åtgärd.

Om ändring i förordningen ang. tillverkning af brännvin.
(Forts.)

Jag har litet svårt att fatta, huru detta skulle kunna tydas såsom någon nonchalans mot Riksdagen från kommitténs sida! Här väckes en motion i Riksdagen angående ett ämne, fallande inom det område, som kommittén har att ägna sin uppmärksamhet. På förfrågan från utskottet förklarar då kommittén, att därest Riksdagen icke kommer att fatta något positivt beslut i denna fråga, ämnar kommittén i alla händelser ägna den allt beaktande, sedan saken nu en gång kommit på tal. Det skulle tvärtom ha varit ganska olämpligt, om kommittén i stället svarat: det där angår oss icke; därom må Riksdagen besluta hur den vill!

Jag har endast, herr talman, då jag själf tillhör kommittén — ordförande är jag dock icke, och det är till ordföranden nämnda framställning gjorts — velat gent emot det klander, som af greve Lagerbjelke riktats mot kommittén, inlägga denna protest, och jag har, såsom nämndt, ej annat yrkande än om bifall till hvad utskottet hemställt.

Efter härmed slud öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i nu föredragna betänkande hemställt.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets den 17 och 20 innevarande februari bordlagda betänkande nr 5 i anledning af väckt motion om ändring af §§ 1 och 2 i förordningen angående försäljning af brännvin.

Om ändring i förordningen ang. försäljning af brännvin.

I en inom Första kammaren af greve *Mörner* väckt till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 42, hemställdes, »att Riksdagen måtte besluta, att 1 och 2 §§ i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning af brännvin skulle hafva följande ändrade lydelse:

§ 1.

1. Försäljning — — — — — (utskänkning).
 2. Med brännvin — — — — — 25 procent.
- Föreskriften i 2 § i 1 mom. afser dock endast egentligt brännvin, hvartill icke räknas whisky.
3. Utöfver — — — — — stadgadt.
 4. Angående — — — — — Kungl. Maj:t.

*Om ändring
i förordningen
ang. försäljning af
brännvin.*
(Forts.)

§ 2.

1. Brännvin, som icke är renadt eller hvars styrka öfverstiger 41 procent, får vid detaljhandel ej hållas till salu.

2. Ej heller — — — — — ämne.»

Utskottet hade i nu föredragna betänkande på åberopade grunder hemställt, att grefve Mörners förevarande motion, I: 42, om ändring af §§ 1 och 2 i förordningen angående försäljning af brännvin, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Grefve Mörner: Herr talman, mina herrar! Då utskottet inhämtat, att det i min nu ifrågavarande motion afsedda ämne kommer att bli föremål för den s. k. nykterhetskommitténs uppmärksamhet, och att kommitténs arbeten komma att bedrivas med största skyndsamt, ämnar jag icke göra något särskildt yrkande utan anser det hufvudsakligaste ändamålet med motionen vara vunnet. Jag anhåller emellertid vid detta tillfälle få afge en förklaring öfver denna motions tillkomst.

Till nykterhetssträfvandena bör väl hvarje fosterlandsvän ställa sig sympatisk och välvillig. Dock torde man icke kunna förneka, att de senaste årens nykterhetssträfvanden varit väl ensidiga. Rörelsen har allt mera öfvergått till att påyrka de längst gående restriktiva bestämmelser i fråga om tillhandahållandet af spritdrycker. Stora skaror af nykterhetsfolket se för frågans lösning ingen annan utväg än absolut förbud, omfattande hela riket. Jag tror, att rörelsen härigenom lätt kan komma på villovägar. Innan man går till sådana ytterlighetsåtgärder, böra väl dock andra medel försökas, som mindre ingripa i den enskildes frihet. Nämnda sträfvanden leda ju lätt till att försätta folket i ett omyndighetstillstånd, där samhället söker genom att borttaga frestelserna hindra sina svaga medlemmar att falla offer för dem. Detta kan väl icke vara en sund uppfostringsmetod, utan man bör snarare söka stärka karaktären, så att frestelserna kunna öfvervinnas, samtidigt som man söker genom lämpliga medel bistå och hjälpa de svaga i striden mot uppstående frestelser. Nykterhetsrörelsen synes under de senare åren hafva utvecklat sig alltför mycket efter negativa linjer i stället för positiva.

Ett sådant godt positivt och praktiskt förslag i striden mot superiet har jag trott mig finna i en sänkning af det egentliga brännvinets alkoholhalt. Därigenom skulle dess rusverkan afsevärdt minskas och faran af dess begagnande till stor del undanrödjas. Vi ha nu i Sverige starkare brännvin än exempelvis i Danmark och Norge, och ehuru alkoholkonsumtionen per individ i Sverige är väsentligt lägre än i Danmark, äro nog alkoholens skedliga verkningar vida större hos oss. Detta beror i hög grad på brännvinets

styrka, som gör en sup af svenskt brännvin mycket mera berusande än en sup af danskt.

Hvarför är då vårt svenska brännvin så starkt? Jo, härpå kan man med en viss grad af sanning svara: det är lagens eget fel. Lagen föreskrifver nu, att brännvin, som säljes i detaljhandel, icke får ha lägre alkoholhalt än 35 procent. Denna gräns var ursprungligen 46 procent men sänktes år 1888 till 40 procent och år 1905, på grund af en af herr Wieselgren väckt motion, till den nuvarande gränsen, 35 procent. Det förefaller alldeles obegripligt, hvarför lagen beträffande en vara, som alldeles ostridigt är skadligare, ju starkare den är, föreskrifver, att den icke får vara oskadligare än till en viss gräns. Ju svagare den vore, desto bättre vore väl detta ur nykterhetens synpunkt. Man kan invända, att den, som nu nöjer sig med en sup, skulle kanske då taga två, hvilket väl blefve värre. Men jag tror, att antalet af dem, som skulle fortfarande nöja sig med *en* sup, komme att vida öfverstiga deras, som af nu angifna anledning toge flera. Och i hvarje fall, då alkoholen icke inkommer i organismen med samma styrka på en gång, blir verkan däraf icke lika stor. I det afseendet kan man åberopa en jämförelse med utlandet, där brännvinet är svagare.

Såsom anledning till att staten sätter denna gräns har man uppgifvit, att staten ville skydda köparne för bedrägeri. Bedrägeriet skulle bestå däruti, att dessa finge mera utspädt brännvin, än de kunde vilja ha. Detta är väl dock absurdt. En sådan garanti för en varas beskaffenhet har staten, så vidt jag känner, icke eljest iklädt sig, annat än beträffande handeln med ädla metaller, där detta haft särskild orsak. Eljest är det ju öfverlåtet till den fria konkurrensen att ordna förhållandena så, att varans pris kommer att af sig själfv rätta sig efter halten af dess värdebestämmande beståndsdelar. Men att föreskrifva, att man *icke alls* får sälja en vara, som har en viss låg procenthalt af något ämne — detta kan väl icke gärna vara statsändamål i andra afseenden, än då varan genom sin låga procenthalt af ifrågavarande beståndsdel är hälsovådlig eller skadlig, så att man på den grund måste skydda allmänheten för densamma.

Här är ju förhållandet alldeles motsatt. Här äro de starkaste gradtalen de farligaste. Jag har därför funnit det vara en från alla synpunkter berättigad åtgärd, att minimigränsen helt och hållet borttages.

Motionen innehåller äfven ett annat yrkande. Vår lag saknar, underligt nog, för närvarande någon maximigräns för alkoholhalten i brännvin. Jag ber att få påpeka, att det är här endast fråga om egentligt brännvin. Det är icke fråga om likörer, konjak och dylika starkare varor, som icke tillverkas inom landet, hållas i betydligt högre pris och äro föremål för jämförelsevis obetydlig konsumtion i det stora hela. Det är blott fråga om, så att säga, den stora folkdrycken, egentligt brännvin. Då ostridigt denna är skad-

Om ändring i förordningen ang. försäljning af brännvin.
(Forts.)

*Om ändring
i förordnin-
gen ang. för-
säljning af
brännvin.
(Forts.)*

ligare, ju starkare den är, synes fastställande af en maximigräns motiveradt. Detta är visserligen också i viss mån ett intrång på den enskildes frihet men i hvarje fall ett intrång i rätt riktning och det är mindre intrång, än om man skulle bli nödsakad att uppställa absolut förbud. Det är en åtgärd, som man bör försöka, innan man går till ytterligheter.

För dem, som liksom jag, se ett ondt och för land och folk farligt experiment i ett absolut spritförbud, som omfattar hela riket, erbjuder sig den af mig angifna metoden att minska de svåraste olägenheterna af spritförbrukningen såsom en utväg, om hvilken man lämpligen bör kunna förena sig för att nalkas målet. Jag vill visst icke säga, att icke andra medel finnas, som äfven böra anlitas. För visso är det så! Men den angifna metoden synes på senare tiden hafva blifvit alltför mycket förbisedd, och därför har jag velat fästa uppmärksamheten på den.

Jag hade från början tänkt söka komplettera systemet genom förslag om införande af en, i förhållande till alkoholhalten, progressiv skatt på saluhållet brännvin. Detta befanns emellertid vid närmare studium så inveckladt och svårt, att jag hvarken hade tid eller tillfälle att fullständigt utreda saken. Den tanken synes mig dock alldeles riktig, att starkare brännvin bör göras icke blott proportionellt dyrare, allt efter dess alkoholhalt, utan progressivt dyrare än svagare brännvin. Därigenom synas brännvinsförsäljare skola få ekonomiskt intresse af att tillhandahålla svagare brännvin. Härigenom skulle åt nykterhetsvännerna beredas en kraftig hjälp.

Jag anhåller till sist att få rekommendera denna tanke till benäget öfvervägande af den nu tillsatta nykterhetskommittén, och har, herr talman, intet yrkande.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter kammaren biföll hvad utskottet i föreliggande betänkande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning af bevillningsutskottets den 17 och 20 i denna månad bordlagda betänkande nr 6, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående visst åläggande för tillverkare af brännvin och innehafvare af anläggning för rening däraf, biföll kammaren hvad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande bankoutskottets den 17 och 20 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 3, angående verkställd granskning af riksbankens styrelse och förvaltning.

Punkten 1.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

Punkten 3.

Utskottets hemställan bifölls.

Vid förnyad föredragning af bankoutskottets den 17 och 20 innevarande månad bordlagda utlåtanden:

nr 4, angående verkställd granskning af riksgäldskontorets styrelse och förvaltning, samt

nr 5, angående verkställd granskning af fullmäktiges i riksbanken och fullmäktiges i riksgäldskontoret åtgärder för utförande af dem gemensamt lämnade uppdrag i fråga om riksdags- och riksbankshusen å Helgeandsholmen,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Föredrogs och lades till handlingarna lagutskottets den 17 och 20 innevarande februari bordlagda memorial nr 14, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande utskottets utlåtande nr 7 i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående upphörande af den i värnpliktslagen föreskrifna mönstring med de värnpliktige m. m.

Föredrogs ånyo lagutskottets den 17 och 20 i denna månad bordlagda utlåtande nr 15, i anledning af väckt motion om ändring i 9 kap. giftermålsbalken.

Uti en inom Andra kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, nr 117, hade herr *H. Carlson* i Herrljunga hemställt, att Riksdagen måtte besluta sådan ändring i 9 kap. af giftermålsbalken, att första punkten i 2 § i nämnda kap. måtte få följande lydelse:

§ 2.

Mannen hafve ej makt att sälja, skifta, bortgifva eller med in-teckning för gäld, eller med servitut belasta hustruns enskilda fasta egendom eller sådan egendom, som makarna under äktenskapet gemensamt förvärfvat och som af mannen förvaltas, utan att han hafver hustruns frivilliga ja och underskrift i tvenne godemäns när-varo, ej heller utan sådant samtycke sluta aftal, hvarigenom å egendomen lägges servitut, eller upplåta rätt till afkomst af egen-domen eller rätt att annorledes än för egendomens behof afverka skog därå.

*Om ändring
i 9 kap. 2 §
giftermåls-
balken.*

Om ändring
i 9 kap. 2 §
giftermdls-
balken.
(Forts.)

Utskottet hade i föreliggande utlåtande på åberopade grunder hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Holmquist: Herr talman! Jag skall icke drista mig att framställa något yrkande om bifall till den i ämnet väckta motionen, ehuru väl jag anser, att denna motion är fotad på ganska goda grunder och särskildt att dess bärande tankar återgifvits i den vid utskottets utlåtande fogade reservationen. Men då den fråga, som i lagutskottets föreliggande utlåtande beröres eller frågan om äkta makars egendomsförhållanden, efter min mening, är en af de största lagstiftningsfrågor, som för närvarande föreligga på familjerättens område, tillåter jag mig till dagens protokoll uttala några tankar.

Går man tillbaka till denna frågas historik under de närmaste årtiondena, synes det mig, att lagstiftningsarbetet varit prägladt af ett egendomligt vacklande emellan olika principer. Det har efter min mening varit ett försök att på ett gammalt kläde fästa nya klutar. Då år 1898 den lagstiftning tillkom, som borde haft karaktären af en viss slutgiltighet, hade den knappast trädt i kraft, förrän yrkanden om ändringar framställdes såväl inom Riksdagen i motionsväg som äfven ute i bygderna. Riksdagen skref också år 1903 till Kungl. Maj:t och påpekade vissa förhållanden, och jag skall tilllåta mig i kammarens minne upprepa denna skrifvelses kläm. Den består enligt min mening endast af slingor af ord, där den ena satsen äter upp den andra och den ena tanken paralyserar den andra, och hvad som sedan återstår är, efter min uppfattning, knappast någonting. I den skrifvelse, som jag nu tillåtit mig så karaktärisera, anhåller Riksdagen, »att Kungl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, i hvad mån gällande lagstiftning om hustrus rättsliga ställning kunde för jämkning eller förtydligande böra omarbetas i syfte att, utan väsentlig rubbning af de grunder, hvarpå denna lagstiftning hvilade, hustrus rättsställning måtte blifva mera klart och följdriktigt bestämd än för närvarande, samt hennes myndighet, i den mån den ej ansåges böra af mannens målsmansskap begränsas, klart och tydligt i lagen varda uttryckt, och därefter för Riksdagen framlägga förslag till de lagbestämmelser i ämnet, hvartill förhållandena kunde föranleda.» Ja, herr talman, jag trotsar någon att i den klämman kunna afläsa hvad Riksdagen menade ens i några detaljer.

Mot denna bakgrund af vacklande lagstiftningsprinciper — såsom jag tillåtit mig karaktärisera det gångna lagstiftningsarbetet — träder i utskottets utlåtande fram en oas i öknen. Denna oas återfinnes i det uttalande, som gjorts af de delegerade, som fått i uppdrag att uppgöra ett förberedande förslag till samarbete på detta lagstiftningsområde mellan Sverige, Norge och Danmark. I detta uttalande framställdes bland annat en maning att öfvergifva den

mellan olika principer haltande ställning, som nu gällande lagstiftning intager.

Lagutskottet har själf bedömt denna lagstiftning, då uti dess utlåtande här säges, att på detta område lagstiftningen »företer en brist på system och enhet, som gör lagstiftningen om äkta makars egendomsförhållanden till en bland de mest svårtydda och svårtillämpliga i hela vårt lagsystem».

Då man känner — åtminstone de, som under en lång följd af år haft plikten att tillämpa vår svenska lag — hvad det betyder att röra sig med ett lagsystem, som är det mest svårtydda och svårtillämpliga i den vägen, förstår man den ganska kraftiga dom, som ligger i detta lagutskottets uttalande. Jag tror, att lagutskottet i den delen haft fullkomligt rätt, och jag tror knappast, att jag af någon skall blifva emotsagd, då jag tillåter mig att uttala detta.

Hvad jag med detta velat säga är endast att i dagens protokoll framlägga en vördsam maning till dem, som makten hafva, att, då förslag framkommer till detta lagstiftningsarbets fortsättande, man icke måtte låta ohördt förklinga den maning, som de delegerade uttalade, då de hemställde, att detta vacklande mellan olika principer och denna haltande ställning måtte öfvergifvas.

Till detta vill jag endast lägga ännu ett par ord. Uti lagutskottets utlåtande förekommer på olika ställen det ljufliga glada bådskapet, att utskottet har den förhoppningen, att inom en nära liggande framtid man skall kunna motse ett förslag på detta område rörande makars egendomsförhållanden. Jag vill endast hoppas, att hvad utskottet sålunda uttalat icke måtte komma på skam, ty här är *periculum in mora*.

Herr talman! Jag tillåter mig icke att framställa något yrkande.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter kammaren biföll, hvad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo lagutskottets den 17 och 20 innevarande februari bordlagda utlåtande nr 16, i anledning af väckta motioner om ävägabringande af utredning i syfte att åstadkomma förenkling i sammansättningen af inskrifningsnämnd.

Ang. förenkling i inskrifningsnämnds sammansättning.

Lagutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft två till utskottet hänvisade, lika lydande motioner, dels nr 49 inom Första kammaren af herrar *Rosén* och *Skarstedt* och dels nr 115 inom Andra kammaren af herr *Bäckström* med instämmande af herrar *Olof Jonsson*, *E. F. Hellberg*, *Ad. Wiklund*, *J. Rehn* och *Ant. Wikström*, i hvilka motioner hemstälts, att Riksdagen ville besluta i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning i syfte att åstadkomma förenkling i inskrifningsnämnds sammansättning.

Ang. förenkling i inskrifningsnämnds sammansättning.
(Forts.)

Utskottet hade i föreliggande utlåtande på anförda skäl hemställt, att Riksdagen ville i anledning af förevarande motion i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, huruvida och på hvad sätt till vinnande af minskning i statsverkets kostnader för värnpliktiges inskrifning ändring måtte kunna göras i grunderna för inskrifningsnämndernas organisation, samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill utredningen kunde föranleda.

Herr Hallberg: I denna fråga, som afser möjligheten att åstadkomma några förenklingar vid inskrifningsförrättningar och en reduktion af de med dessa förrättningar förenade kostnader, delar jag i själfva verket den uppfattningen, som i reservationen funnit ett uttryck, menande, att eftersom de i reservationen omnämnda försvarsberedningarna, såvidt den oinvidige förmår fatta, ha till uppgift att utreda allt mellan himmel och jord, som med försvaret har samband, dessa beredningar icke torde komma att underlåta att sysselsätta sig med ett så viktigt moment af försvarsväsendet, som de värnpliktiges inrullerande verkliga är. Ett bifall till utskottets förslag skulle alltså, menar jag, från Kungl. Maj:ts sida icke föranleda annat än ett öfverlämnande till försvarsberedningen utaf Riksdagens på utskottets förslag grundade framställning om förenkling i dessa förrättningar, hvilken, såsom jag nyss antydde, icke lär göra något hvarken från eller till, men som å andra sidan icke skadar. Jag skall därför icke framställa något yrkande om bifall till reservationen.

Det förefaller mig emellertid, som om de af utskottet delvis förordade utvägar, som motionärerna anvisat till vinnande af förenkling i inskrifningsförrättningar och minskning af de därmed förenade kostnader, icke äro att anbefalla, utan att emot desamma kunna framställas åtskilliga erinringar, som jag nu skall be att få framhålla.

Jag tillåter mig till en början erinra, att inskrifningsnämnden icke, såsom motionärerna säga, består af 8 å 9 ledamöter, utan af 5, och att de öfriga personerna, som vid dessa förrättningar äro tillstädes, icke äro ledamöter. Nu mena motionärerna, att förenkling och kostnadsbesparing skulle kunna åstadkommas på det sättet, att den vid förrättningar såsom ordförande tjänstgörande regements-officeren skulle kunna afvaras och hans funktioner öfvertagas af rullföringsområdesbefälhafvaren, som tillika skulle remplacera den lagfarne ledamoten, att länsmanen skulle sköta protokollsföringen i stället för som nu den lagfarne ledamoten och att de vid förrättningar närvarande fjärdingsmännen, en eller flere, skulle handhafva bestyret med de värnpliktiges mätning. Nu vill jag framhålla, att inskrifningsförrättningar äro ett mera kompliceradt maskineri än den kanske är böjd att tro, som icke på detta område är mera initierad, och att de tillika äro mycket betydelsefulla och grannliga

såsom afgörande för den värnpliktiges förhållanden såsom sådan, detta desto mera, som inskrifningsnämndernas befogenhet enligt senaste lagändring icke obetydligt utvidgats, i ty att det numera ankommer på inskrifningsnämnderna att definitivt, åtminstone hufvudsakligen, fördela de värnpliktige på vederbörande vapenslag. Förut tillkom det slutliga afgörandet härutinnan inskrifningsrevisionen.

Ang. förenkling i inskrifningsnämndens sammansättning.
(Forts.)

Det ligger sålunda vikt på, att tillräckliga och kvalificerade krafter stå till förfogande och att tillika förrättningarne icke, till förfång för de värnpliktige, taga mera tid än skaligt är. Jag erinrar, att det normala antalet värnpliktige, som skola behandlas hvarje dag, är bestämdt till 80, men då det ej är möjligt att på förhand precisera detta antal, händer det ganska ofta, att denna numerär betydligt öfverskrides och till och med går öfver 100. Gäller det nu att pålagga rullföringsområdesbefalhafvaren de åligganden, som påhvila regementsofficeren och den lagfarne ledamoten, så bör det tillses hvad rullföringsområdesbefalhafvaren har att bestyra och som måste ombestyras, därest ordning och reda skola kunna åstadkommas. Han skall föra det ena exemplaret af inskrifningslängden. Han skall utfärda inskrifningsböckerna. Han skall, biträdd af den lagfarne ledamoten, utfärda inskrifningssedlar, frisedlar och uppskofs-sedlar. Hur det skall vara honom möjligt att fullgöra allt detta och tillika fungera såsom ordförande kan jag ej rätt väl förstå, äfven om han, såsom nu är fallet, biträdes af ett s. k. rullföringsbiträde eller, som motionärerna föreslå, af lansmannen.

Så kommer jag till frågan om rullföringsområdesbefalhafvarens kompetens i lagtolkningskonst. Utan att vilja säga någonting oartigt hvarken mot rullföringsområdesbefalhafvarne eller mot de regementsofficerare, som tjänstgjort såsom ordförande, vågar jag i alla fall påstå, att dessa ofta skola känna sig såsom på hal is, om de icke hafva den lagfarne ledamoten att lita till, ty vid förrättningarne förekomma verkligen frågor, där skolning i lagtolkningskonst erfordras. Jag erinrar om t. ex. sådana frågor som angående de värnpliktiges nationalitet, hvilka rätt ofta förekomma.

Nu vill jag emellertid ej förneka, att det kan komma under öfvervägande, huruvida icke regementsofficeren skulle kunna afvaras. Jag vet t. o. m. att inom militära kretsar den tanken har kommit upp. Men denne regementsofficer sitter ju i inskrifningsnämnden för att med sin högre kompetens utgöra en garanti för, att ärendena afgöras med all den grannlagenhet och allt det hänsynstagande till de värnpliktiges intressen och önskingar, som försvarsväsendets behöriga tillgodoseende medgifver.

Vidare skulle enligt motionärernas mening länsmannen kunna fylla platsen såsom protokollsförare och fjärdingsmännen ersätta den sjukvårdssoldat, som vanligen plägar förordnas att tjänstgöra vid förrättningarne. Men den lagfarne ledamoten har åtskilligt annat att beställa vid förrättningen. Han skall föra ett exemplar af in-

Ang. förenkling i inskrifningsnämnds sammansättning.
(Forts.)

skrifningslängden. Han skall biträda vid utfärdandet af andra handlingar än inskrifningsböckerna. Han skall slutligen uppgöra förteckning öfver uteblifna — en handling, på hvars upprättande måste nedläggas mycken omsorg, därest de värnpliktige icke skola obehörigen trakasseras. Härtill kommer, att denna förteckning numera skall afslutas och undertecknas först å sista förrättningsdagen inom rullföringsområdet; däraf följer, att då det ju kan hända, att olika länsmän tjänstgöra på olika dagar, frågan uppstår om hvem som är ansvarig för denna förtecknings riktighet. Det gäller för öfrigt om både länsmännen och fjärdingsmännen, att de hafva till uppgift att upprätthålla ordningen vid förrättningarna, och fjärdingsmännens antal bestämmes just med hänsyn till ordningens intresse. Huruvida det nu är lämpligt att binda dessa personer vid arbete, hvarigenom deras hufvudsakliga uppgift förfelas, lämnar jag därhän.

Vidare mena motionärerna, att de två civila ledamöterna i nämnden skulle kunna ersättas af två betrodde män, som bo på inskrifningsorten. Då vill jag påpeka, att det rätt ofta händer, att en inskrifning för kringliggande landsbygd hålles i en lämpligt belägen stad, och enligt motionärernas förslag skulle alltså från staden utses två personer att tjänstgöra i nämnden. Men då förfelas ju alldeles dessa personers uppgift, som är att med sin lokal- och personalkännedom öfva ett gynnsamt inflytande på ärendenas behandling.

Jag tror sålunda icke, att någon nämnvärd förenkling är möjlig och framför allt, att det icke kan ske på det sättet, som motionärerna tänkt sig. Jag är ingalunda blind för kostnadsfrågan, men jag tror å andra sidan, att vi i jämförelse med andra länder hafva ett ganska billigt inskrifningsväsende, ty vi utnyttja i stor omfattning redan befintliga organer, t. ex. prästerskap, mantalsskrifningsförrättare, häradskrifvare, länsstyrelser. Och att för vinnande af en ringa minskning i kostnaderna äfventyra ordningen och redan samt tillika de värnpliktiges intressen torde icke vara tillrådligt. Det är dessa synpunkter jag tillåter mig framhålla till det beaktande vid ärendets slutliga afgörande, som de kunna anses förtjäna. Något yrkande, herr talman, har jag ej att framställa.

Herr Trana: Herr talman! Endast några få ord har jag att säga i denna sak. Vid de riksdagar jag hittills bevistat har jag upprepade gånger hört framhållas, att Riksdagen ej bör besvära Kungl. Maj:t med onödiga skrivelser. Såvidt jag förstår, har väl aldrig någon skrivelse kunnat blifva föreslagen, som är så onödig som denna. Jag tror mig i reservationen hafva framlagt klara skäl härför. Jag yrkar därför afslag å utskottets betänkande och de i ämnet väckta motionerna.

Herr Skarstedt: Jag skall endast be att få framhålla några få synpunkter.

Herr Hallberg yttrade nyss, att inskrifningsförrättningen är mera

komplicerad, än hvad man kan tro. Såvidt jag kan tyda hans ord, så ligger däri ett erkännande, att, då det är så krångligt, en begäran om utredning mycket väl kan motiveras af, att man vill få klargjort, om man icke skulle kunna förenkla detta mycket komplicerade maskineri, såsom herr Hallberg uttryckte sig. Lagutskottet har enhälligt instämt i själfva saken, ty äfven reservanten, herr Trana, har i inledningen till sin reservation yttrat, att han för sin del önskar, att någon förändring i inskrifningsnämnden måtte komma till stånd. Sålunda har lagutskottet enhälligt haft den uppfattningen, att en förändring härvidlag är af behovet påkallad. Mot denna utskottets enhälliga uppfattning torde de synpunkter, som framhållits af herr Hallberg, icke vara af den art, att man på något sätt kan anse, att utskottets eller motionärernas uppfattning därutinnan blifvit jäfvad.

Ang. förenkling i inskrifningsnämnds sammansättning.
(Forts.)

Vidare ber jag att få påpeka, att herr Hallberg sade, att dessa inskrifningar voro synnerligen billiga. Jag vill då nämna, att enligt resereglementet för inskrifningsnämnden har nämnden rätt att uttaga skjutslega för tolf hästar. Det torde dock höra till sällsyntheterna, att nämnden betjänar sig af mera än fyra hästar. Att staten skall betala för två gånger till så många hästar, som i regel behöfva användas, är naturligtvis ett formligt slöseri. Jag ber att få nämna, att en läkare, som i många år följt med vid dessa för rättningar och sålunda hade intresse utaf, att bestämmelserna finge kvarstå, yttrade till mig, att han knappast kunde tänka sig en större skandal än detta slöseri med statens medel.

Reservanten har åberopat såsom skäl för afslag det motivet, att de synpunkter, som äro framhållna uti motionerna, i alla fall skulle komma att beaktas af försvarsberedningarna. Jag vill emellertid påpeka, att det är en väsentlig skillnad mellan, att Riksdagen uttalar ett klart och bestämdt önskemål i en viktig fråga och att Riksdagen afslår den, då framställning därom gjorts, med hänvisning till en sådan beredning. Ty en hänvisning till nämnda förhållande innebär, att Riksdagen ställer sig likgiltig för saken och anser, att den frågan icke är af så stor vikt och betydelse. Då jag själf icke delar den uppfattningen utan anser saken ganska betydelsefull, då staten skulle genom den föreslagna förenklingen bespara åtskilliga tusental kronor, utan att inskrifningsnämndens resultat i ringaste mån blefve sämre, skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare på afslag därå; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

*Angående
afsöndring af
lägenheter
från präster-
skapets löne-
boställen
under löpande
arrendetid.*

Föredrogs ånyo lagutskottets den 16 och 17 i denna månad bordlagda utlåtande nr 12, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående afsöndring af lägenheter från prästerskapets löneboställen under löpande arrendetid.

Lagutskottet, som till behandling i ett sammanhang förehåft två till utskottet hänvisade, lika lydande motioner, dels nr 2 inom Första kammaren af herr *Karl Johan Ekman* och dels nr 29 inom Andra kammaren af herr *Rydin*, hade, i anslutning till hvad i dessa motioner föreslagits, i nu föredragna utlåtande hemställt, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes taga under öfvervägande, huruvida icke de hinder, som för närvarande mötte mot att under löpande arrendetid från prästerskapets löneboställen afsöndra lägenheter, skulle kunna undanröjas, samt att de förslag, som af utredningen framginge, måtte föreläggas Riksdagen.

Herr Hellberg: Jag känner mig manad att stå upp och vittna, att jag i denna fråga delar den uppfattning, som är uttalad i reservationen. Vid behandlingen af de ofta förekommande frågorna om försäljning af kronojord har jag haft en obehaglig förnimmelse af, att det på många håll råder en nästan otålig ifver att bringa denna jord ur statens ägo. Den tendensen tyckes mig icke vara sund och samhällsnyttig, och jag kunde gärna tillägga, den icke stämmer öfverens med våra bästa historiska traditioner på detta område. Det är rätt och godt, att kronojorden upplåtes till egna hem, men staten bör om möjligt behålla *äganderätten* just för att trygga jordens användning för dess rätta ändamål, som lätt kan förfelas, om den blir en marknadsvara, ett spekulationsobjekt, hvilket mångfaldiga erfarenheter bestyrka. Det synes mig, att man borde arbeta för att få in den tryggade besittningsrätten och för att få tomträttsinstitutet mera användt. Vid fjolårets riksdag minns jag, att det i någon handling — om det var i en proposition, i en motion eller i ett utskottsutlåtande, kan jag icke säga — meddelades, att detta institut, efter att i förstone hafva mötts med mistro, efter hand med stor framgång praktiserats på statens jord vid Troilhättan. Det synes mig, att det äfven på andra håll skulle kunna vinna sympati och anslutning, om mera gjordes för att få det allmännare tillämpadt.

Jag har endast velat uttala detta, och jag har icke något yrkande att göra.

Herr Alexanderson: Med anledning af hvad nyss en ärad talare yttrade angående hans sympati för den reservation, som är fogad vid lagutskottets utlåtande af herrar Lindhagen och Sven Persson, ber jag få säga, att orsaken, hvarför utskottets öfriga ledamöter icke kunnat vara med om, att en sådan passus inflöt i mo-

tiven, var, att därmed i själfva verket berördes en fråga, som icke står i något som helst samband med den fråga, som här är före. Hvad här är fråga om är helt enkelt detta: skall man från ett prästboställe kunna afsöndra stycken och upplåta dem för särskilda ändamål, äfven under det att en arrendetid löper, eller skall man endast få göra det vid de tider, då en viss arrendetid just utgått och innan en ny arrendetid skall börja? Det är här också icke bara fråga om prästboställen, som ligga i eller invid städer och andra stadsliknande samhällen, där öfver hufvud taget en tomträtt kan komma till användning, utan här är äfven fråga om prästboställen litet hvarstans i landet, äfven å orter där det icke kan komma i fråga att använda den formen. Hvilken form af upplåtelse, vare sig äganderätt eller nyttjanderätt, som skall komma till användning, måste afgöras enhetligt, efter samma synpunkter, vid de upplåtelser, som skulle komma att ske under arrendetiden och vid dem, som redan nu kunna äga rum, nämligen vid öfvergången från en arrendeperiod till en annan. Att belasta utskottets utlåtande med någon erinran om detta med saken icke samhörande ämne har därför utskottet icke funnit lämpligt.

*Angående
afsöndring af
lägenheter
från präster-
skapets löne-
boställen
under löpande
arrendetid.
(Forts.)*

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter kammaren biföll hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 16 och 17 i denna månad bordlagda utlåtande nr 13, i anledning af väckta motioner om ändring i lagen den 31 augusti 1907 angående stadsplan och tomtindelning, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts vid sammanträdet början aflämnade nådiga proposition angående anordnande af telefonförbindelse till Holmön.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet den under dagen aflämnade kungl. propositionen angående beredande af årligt understöd åt förre arbetsledaren vid telegrafverket H. A. Olsson.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts under sammanträdet aflämnade nådiga proposition angående uppförande af vissa byggnader å lägenheten Tomtebo i Korsberga socken vid därvarande centralhem för familjevård för sinnessjuka.

Anmälades och bordlades lagutskottets utlåtande nr 17, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ändring i lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom.

Justerades sju protokollsutdrag för denna dag, hvarefter kammaren åtskildes kl. 12,²⁹ e. m.

In fidem

A. v. *Krusenstjerna.*

Fredagen den 23 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Justerades protokollet för den 16 i denna månad.

Anmälades och bordlades

lagutskottets memorial nr 19, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande utskottets utlåtande nr 13 i anledning af väckta motioner om ändring i lagen den 31 augusti 1907 angående stadsplan och tomtindelning;

Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 1, i fråga om en af herr A. Petrén väckt motion, nr 65, angående skrifvelse till Konungen med begäran om utredning af frågan om fängelseläkarnes kompetens i rättspsykiatriskt hänseende; äfvensom

Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 1, i anledning af grefve Spens motion, nr 66, om förkortande af stadgade tider för inlämnande af ansökning och öfverklagande af förslag till vissa tjänster; samt

nr 2, i anledning af herr Almers motion, nr 64, angående skrifvelse till Konungen i fråga om nedsättning i biljettpreis vid resor å statens järnvägar för vissa sanatoriepatienter.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 21, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under fjärde hufvudtiteln gjorda framställning rörande anskaffning af flygmaskin m. m. och

nr 22, i anledning af Kungl. Maj:ts i punkterna 11 och 27 under sjunde hufvudtiteln gjorda framställningar angående tullverket.

Upplästes och godkändes bankoutskottets förslag till Riksdagens skrivelser:

nr 25, till fullmäktige i riksbanken, i anledning af verkställd granskning af riksbankens styrelse och förvaltning;

nr 26, till fullmäktige i riksgäldskontoret, i anledning af verkställd granskning af riksgäldskontorets förvaltning;

nr 27, till fullmäktige i riksbanken, i anledning af verkställd granskning af fullmäktiges i riksbanken och fullmäktiges i riksgäldskontoret åtgärder för utförande af dem gemensamt lämnadt uppdrag i fråga om riksdags- och riksbankshusen å Helgeandsholmen; samt

nr 28, till fullmäktige i riksgäldskontoret, i anledning af verkställd granskning af fullmäktiges i riksbanken och fullmäktiges i riksgäldskontoret åtgärder för utförande af dem gemensamt lämnadt uppdrag i fråga om riksdags- och riksbankshusen å Helgeandsholmen.

Upplästes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 23, i anledning af justitieombudsmannens framställning om ändring af 16 kap. 10 § rättegångsbalken, och

nr 24, i anledning af dels det af justitieombudsmannen, dels ock af enskild motionär hos Riksdagen väckta förslag om vissa ändringar i lagen angående villkorlig straffdom.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran lagutskottets den 21 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 17.

Justerades fyra protokollsutdrag för denna dag, hvarefter kamaren åtskildes kl. 3,18 e. m.

In fidem
A. v. *Krusenstjerna*.

Lördagen den 24 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 2 e. m.

Justerades protokollet för den 17 i denna månad.

Anmäldes och bordlades
statsutskottets utlåtande och memorial:

nr 4, angående regleringen af utgifterna under riksstatens fjärde hufvudtitel, omfattande anslagen till landförsvarsdepartementet; och
nr 13, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslag under riksstatens andra hufvudtitel;

lagutskottets utlåtande nr 18, i anledning af väckta motioner om ändrad lydelse af 18 kap. 16 § strafflagen;

jordbruksutskottets memorial nr 12, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut angående upplåtande af vissa områden från förra löjtnantsbostället Åkra nr 1 och 2 jämte Hvalsta nr 4, en utjord, i Södermanlands län; äfvensom

Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 2, i fråga om en af herr Steffen väckt motion, nr 67, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående några önskemål i sammanhang med fattigvårdslagstiftningskommitténs uppdrag;

nr 3, i fråga om en af herr Clason väckt motion, nr 84, om åvägabringande af utredning i fråga om införande af stenografi såsom läroämne vid Sveriges undervisningsanstalter;

nr 4, i fråga om en af herr Clason väckt motion, nr 85, angående utredning i fråga om åstadkommande af ökad skyndsamhet i publicerandet af Första kammarens protokoll; och

nr 5, i fråga om en af herr Clason väckt motion, nr 86, om vidtagande af åtgärder för åstadkommande af större sparsamhet i fråga om statens tryckningskostnader.

Herr talmannen anförde, att han efter öfverenskommelse med herr talmannen i Andra kammaren finge hemställa, det Första kammaren ville besluta, att vid det sammanträde, som komme att hållas lördagen den 2 nästkommande mars, skulle företagas val af valmän

och suppleanter för anställande af föreskrifna val af dels fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, dels ock suppleanter för Riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor.

Denna hemställan bifölls.

Herr vice talmannen erhöll på begäran ordet och yttrade: Jag anhåller att få föreslå, att kammaren måtte utse tio suppleanter för dessa valmän.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Föredrogs ånyo lagutskottets den 21 och 23 innevarande februari bordlagda utlåtande nr 17, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ändring i lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom. *Ang. ändring i lagen om nyttjanderätt till fast egendom.*

I en inom Andra kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, nr 38, hade herr *Axel Lundblad* hemställt, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta för Riksdagen framlägga förslag om ändring af paragraferna 11 och 19 i lagen af den 14 juli 1907 om nyttjanderätt af fast egendom i af motionären angifven riktning samt ett tillägg rörande kvarn- och sågarrende.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på anförda skäl hemställt, att herr Lundblads förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade afgifvits af herr *Lindhagen*, greve *Mörner* och herr *Persson* i Norrköping, hvilka hemställt, att Riksdagen ville för sin del besluta, att i 2 kap. 11 § sista stycket af 1907 års nyttjanderättslag orden »sex månader före tillträdesdagen» utbytas mot »åtta månader före tillträdesdagen».

Greve *Mörner*: Jag hade icke från början tänkt framställa något yrkande beträffande denna motion, men då jag jämte ett par ledamöter från Andra kammaren är reservant beträffande utskottets utlåtande och då jag inhämtat, att i Andra kammaren ett särskildt yrkande kommer att framställas, har jag ansett mig skyldig att i denna kammare göra enahanda yrkande.

Lagutskottet erinrar, att tillträdessyn ej må »hållas tidigare än sex månader före tillträdesdagen eller senare än sex månader efter samma dag, ej heller afträdessyn längre tid än nu sagts före eller efter afträdesdagen», och att lagberedningen såsom motiv härför andragit, »att en tidrymd af sex månader före och sex månader efter

Ang. ändring i tillträdet eller afträdet innefattar en lämplig begränsning i nämnda hänseende; därunder faller alltid någon tid, när marken är tjänlig för syn.» Någon starkare motivering finnes ej för fastställandet af just dessa tider.

Utskottet har nu gent emot det väckta förslaget anført som hufvudskäl, att »något behof af förändring i nyttjanderättslagens bestämmelser i afseende å tiden för af- och tillträdessyn icke framträd, åtminstone icke i någon nämnvärdare mån». Detta är naturligtvis alldeles riktigt beträffande de sydligare delarna af vårt land, men i fråga om de nordligare trakterna inträffar, att marken ofta är frusen och snöbetäckt kort efter det den tid inträdt, då man får börja hålla syn med laga verkan, i sammanhang hvarmed jag vill framhålla, att denna bestämmelse om tiden för syns hållande är ovillkorlig, så att syner hållna på andra än de i lag bestämda tiderna icke äga vitsord. För afträde den 14 mars börjar tiden för syns hållande den 15 förutgångne september. I norra delarna af landet är marken då merendels i det skick, att den är svår att syna, och i hvarje fall är det svårt för att icke säga omöjligt för brukarna att därefter före afträdesdagen verkställa de förbättringar, som kunna blifva ådömda särskildt i afseende å dikning och annat, som hör till jordens brukande. Om man däremot vidtager den nu föreslagna förändringen, vinnes en afgjord förbättring för de norra delarna af landet utan att därmed skada sker de sydligare delarna, där man vant sig vid att hålla ifrågavarande syneförrättningar på mera framskriden årtid, hvilket man ju också kan fortfarande praktisera. Särskildt finnes det en omständighet, som gör denna förändring önskvärd, nämligen det förhållandet, att afträdestiden för prästboställen icke är den 14 mars utan den 1 maj. Då blir den 1 november sex månader förut, och den tidpunkten måste anses för hela riket vara synnerligen olämplig för ändamålet.

En alldeles speciell olägenhet har genom den nya nyttjanderättslagen uppstått i afseende å de personer, hvilka hafva en större mängd hemman att syna; jag tänker här särskildt på akademifogden i Uppsala, som för mig uttalat sina stora bekymmer med anledning af de nya bestämmelserna. Han skall nämligen under den lagstadgade korta tiden på hösten hålla syner å den mängd akademihemman, hvilka byta om arrendatorer, och dessa hemman äro belägna inom olika län, så att fogden måste resa natt och dag i sträck.

Man kan visserligen säga som lagberedningen, att det är ju icke nödvändigt att hålla synen *före* afträdet — man kan också använda den metoden att syna *efter* detta, och under de sex månader, som infalla efter den 14 mars, finnes alltid någon tidpunkt, som är tjänlig. Men det torde vi väl alla vara ense om, att detta är en mycket olämplig metod att sätta ut syn *efter* afträdesdagen i synnerhet för småbrukare, torpare och dylika. Den, som får brister sig ådömda, bör få tid på sig att reparera dessa *före* tillträdet, men om synen hålles *efter* detta, blir följden gifvetvis den, att brukaren

får betala med *penningar*, och det måste väl ändå erkännas vara synnerligen olämpligt i fråga om dessa mindre bemedlade brukare, hvilka naturligtvis ej utan stora svårigheter kunna prestera kontanta penningar. De finge skuldsätta sig, sälja sina inventarier och dylikt, under det att de, därest de fingo reda på bristerna i god tid hösten förut, kunna utan särskilda kostnader, oftast med egen arbetskraft, själva afhjälpa dessa.

Ang. ändring i lagen om nyttjanderätt till fast egendom.
(Forts.)

Utskottet säger också, att »en omtänksam arrendator låter icke gärna egendomen sakna underhåll», utan har han alltid tillfälle att, oafsedt om syn hålles eller icke, hålla allt i behörigt skick. Ja, det är nog mycket riktigt, men huru många arrendatorer finnes väl, som äro så omtänksamma, och vore så i allmänhet förhållandet, skulle ju inga syner längre behövas. Det är nog så, att man uppskjuter med arbetet och hoppas, att synen skall blifva så lindrig som möjligt, men när sedan synen kommer, gäller det att arbeta eller betala med penningar, och då borde man väl bereda tillfälle åtminstone för de mindre bemedlade brukarna att få in natura reparera ådömda brister.

Då man fäst min uppmärksamhet på att den af reservanterna i Andra kammaren formulerade klämman går utanför motionens ram, vill jag ej nu yrka bifall till reservationen oförändrad, utan hemställer, att kammaren i stället behagade besluta affåtande af en skrifvelse i ämnet. Klämman skulle sålunda komma att lyda, »att Riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om öfvervägande, huruvida i 2 kap. 11 § sista stycket af 1907 års nyttjanderättslag orden »sex månader före tillträdesdagen» kunna utbytas mot »åtta månader före tillträdesdagen».

Jag tillåter mig yrka bifall till reservationen med den af mig nu föreslagna förändrade lydelse.

Herr Håkanson: Herr talman, mina herrar! Gent emot den ärade reservanten och föregående talaren skall jag be att få säga några ord.

Talaren förmenade att en lagändring i antydda syftet visat sig vara behöflig, synnerligen i de nordligare delarna af landet, hvaremot den i afseende å den södra delen af riket ej vore i lika mån af behovet påkallad.

Inom utskottet funnos representanter jämväl för de norra orterna, och samtliga af dessa, hvilka tycktes äga närmare kännedom om förhållandena, voro ense därom att något behof af den föreslagna lagändringen ej förelåg. Vi hade också klart för oss, att om syn komme att hållas 8 månader före en fastighets afträdande, skulle däraf påkallas en syn strax efter afträdandet för att jordägaren skulle få konstateradt, huruvida de påsynta bristerna blifvit afhjälpta eller icke.

Detta skulle alltså i de flesta fall föranleda till två syner med däraf föranledda ökade kostnader. Vidare skulle en sådan lag-

Ändring i lagen om nyttjanderätt till fast egendom. (Forts.)

ändring föranleda till införande i lagen af stadganden om eftersyn och föreskrifter i afseende å denna.

Den ärade reservanten åberopade i sitt anförande en omständighet, som han jämväl påpekade inom utskottet, att nämligen fogden vid Uppsala akademi ej kunde hinna med alla nödiga syner å akademiens hundratals hemman och lägenheter. Ja, det är ju mycket möjligt, men då får man väl se till att fogden får något biträde. Den omständigheten kan väl i allt fall ej utgöra tillräcklig grund för en lagändring i nu ifrågavarande hänseende.

Såvidt jag har mig bekant är regeln nog den, att syn förrättas vid afträddandet eller strax efteråt och att bristerna betalas kontant. Jag tror att man kan säga såsom en allmän sats, att synemännen värdera bristerna så lågt, att det i allmänhet blir billigare för brukaren att betala desamma i penningar än att söka afhjälpa dem själf eller medelst hjälp af lejda arbetare.

På dessa af mig nu i korthet angifna skäl och på de skäl, hvilka återfinnas i lagutskottets betänkande, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindblad, Ernst: Det må villigt och med tacksamhet erkännas, att arrendelagen af år 1907 har visat sig vara ett godt och ett bestående verk. Ty efter fem års erfarenhet har mig veterligen icke någon väsentlig anmärkning däremot framkommit. Jag har själf tillåtit mig att påvisa en liten detalj, med afseende å hvilken det hvad kronodomänerna beträffar kunde vara önskvärdt att icke behöfva tillämpa arrendelagen alldeles så strängt. Men detta är en särskild detalj, som rör endast kronodomänerna.

I år har framkommit förslag om en annan detaljändring. Man får ju någon gång erkänna, att äfven det bästa verk kan efter någon tids erfarenhet behöfva granskning i någon detalj, och det tyckes mig, att motionären i detta fall verkligen kommit med ett riktigt förslag. Jag ser icke, som den siste talaren, någon stor risk i att vidtaga en förändring i fråga om tidpunkten för syns hållande, ty det är att märka, att före 1907 års lag ordalydelsen i motsvarande stadgande var endast och allenast den, att syn skulle hållas *före* tillträdesdagen. Så snart det blifvit bar mark, kunde man hålla syn, kanske redan i maj, och jag har ej hört, att därpå vållats några olägenheter. Jag är alldeles öfvertygad, att, om man ginge motionärens önskningsar till mötes, icke heller några praktiska olägenheter skulle komma att visa sig. Den nu gällande bestämmelsen är icke lämplig för hela vårt vidsträckta land; och det är ju uppenbart, att den är alldeles olämplig beträffande arrenden af prästgårdar, ty dessa tillträdas den 1 maj, och 1 november—1 maj är ej lämplig tid för syns hållande. Alltså tvingas man där att hålla syn efter tillträdet.

Nu är det ett faktum, att med säkerhet omkring 90 procent af synerna förrättas före tillträdesdagen, och hvarje arrendator *vill*

hafva det så. Det är endast för att med en uttrycklig bestämmelse bereda utväg om man ej *hunnit med* syn förut, som stadgandet tillkommit såsom kompletterande, att man skulle få hålla syn äfven efter tillträdesdagen. Det måste erkännas, att på vissa orter och i vissa fall tiden ej är tillräcklig, t. ex. akademifogden vid Uppsala universitet med dess omkring 500 hemman har att hålla vid pass 25—40 syner årligen, han kan ej hinna med alla dessa från den 15 september till den 1 november — efter den 1 november inträder ju olämplig årstid. Herrarne från Skåne och Gotland böra observera detta.

Ang. ändring i lagen om nyttjanderätt till fast egendom.
(Forts.)

Nu tror jag ej, att man med ändrad föreskrift skulle komma i svårighet här, ty det gäller ju blott en rättighet, ej någon skyldighet, och man får ju själf välja den lämpligaste tiden. Den olägenhet, att, som den siste talaren nämnde, man skulle tvingas att hålla ytterligare en besiktning närmare tillträdesdagen, har ju ej gjort sig kännbar förut, när vi hade en mycket längre gående bestämmelse. Hvarför då framkonstruera en sådan olägenhet och säga, att det efter ändringen blefve alldeles nödvändigt att hålla en senare besiktning? Hittills har sådan förekommit endast ifall en arrendator funnit med sin fördel förenligt att verkställa reparation efter den hållna synen. Men den saken löses af sig själf. Man håller en liten efterbesiktning, ja, blott en afräkning vid synelikviden som reglerar huru mycket arrendatorn skall betala. Det är ingen svårighet att utröna detta.

Jag är i likhet med den förste talaren öfvertygad om, att vi kunna göra den här lilla ändringen utan minsta risk, men den kan ej göras på rak arm, därför att man då skulle gå utanför motionens ram. Jag skall därför be att få instämma i den förste talarens yrkande.

Herr af Ekenstam: Det kan väl vara möjligt, att, såsom den siste ärade talaren yttrade, risken af att göra den önskade ändringen icke är så stor. Men då utskottets majoritet ansett, att den icke borde gå med på det framställda förslaget, är det egentligen två saker, som dikterat detta. Den ena omständigheten är den, att hvad som framställdes såsom orsak och stöd för en ändring härvidlag eller att en allmän bekvämlighetssynpunkt och däraf framgången allmän önskan på detta sätt tillgodosåges icke vid närmare undersökning befunnits vara af den verkande beskaffenhet, att häraf en ändring kunde motiveras. Och den andra är, att, äfven om man utan för stor risk skulle kunna göra en ändring, häraf dock utan tvifvel i många fall uppstode en ökad kostnad, som komme att läggas på parterna, därigenom att tvenne syner i stället för en oftare komme att då hållas. Ty på grund af den kännedom man har om den mänskliga naturen, torde man ej misstaga sig, om man påstår, att, då en människa vet, att hon har tämligen lång tid på sig efter synen för att reparera och ersätta hvad hon har att svara för, hon

Ang. ändring i lagen om nyttjanderätt till fast egendom.

(Forts.)

med eller mot sin vilja kommer att låta tiden före synen förgå, utan att göra hvad hon då i tid kunde göra. För den skull hafva vi tänkt, att en ökning af tidsramen före tillträdesdagen för syns hållande skulle i många fall låta arrendatorn uppskjuta en hel del lämpliga och nödiga reparationer ända tills första synen hållits. Då sedermera denna hade konstaterat bristerna, mena reservanternas, att det blefve ett gynnsamt tillfälle för arrendatorn att med ledning af syneinstrumentet fullgöra hvad han borde. Men verkligheten skulle nog i de flesta fall visa, att det blefve förenadt med ganska stora kostnader för honom att på denna i allt fall sammanträngda tid fullgöra hvad han annars undan för undan bort verkställa. Och alldeles visst blir det så, att den arrendator, som sökt fylla bristerna, vill genom ny syn hafva konstaterat hvad han gjort. Ej mindre angeläget kan det vara för en tillträdare att genom ny syn få fastslaget, hvilka brister under de gångna åtta månaderna kunnat uppkomma. — Allt som allt torde detta visa, att hvarje ökning af tidsbestämmelserna för synen med nödvändighet verka därhän, att i stället för en syneförrättning tvenne sådana måste hållas, hvilket i sin ordning ju fördubblar kostnaderna.

Dessa omständigheter hafva gjort, att det synts majoriteten inom utskottet ganska opraktiskt att för en så pass liten fråga som denna börja lappa på denna arrendelag, som af den föregående talaren erkändes vara ett synnerligen framstående verk. Jag har fördenskull, herr talman, såsom medlem af denna majoritet velat yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande utlåtande yrkats, dels att hvad utskottet hemställt, skulle bifallas, dels ock, af grefve *Mörner*, att Riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om öfvervägande, huruvida i 2 kap. 11 § sista stycket af 1907 års nyttjanderättslag orden »sex månader före tillträdesdagen» kunde utbytas mot »åtta månader före tillträdesdagen.»

Sedermera gjordes propositioner enligt dessa yrkanden och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran följande under gårdagen bordlagda ärenden, nämligen lagutskottets memorial nr 19, Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 1 samt kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden nr 1 och 2.

Upplästes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 29, i anledning af justitieombudsmannens framställning till Riksdagen om ändring i 1 § af kungl. förordningen den 4 mars 1862 om tioårig preskription och om årsstämming;

nr 30, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående afsöndring af lägenheter från prästerskapets löne-boställen under löpande arrendetid; samt

nr 31, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående upphörande af den i värnpliktslagen föreskrifna mönstring med de värnpliktige m. m.

Herr statsrådet friherre *Adelswärd* aflämnade Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående inköp af vissa delar af ön Björkö i Mälaren.

Denna proposition föredrogs och hänvisades till statsutskottet.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Larsson, Johan*, under fjorton dagar från och med denna dag.

Justerades tre protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulle sättas främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2,³⁷ e. m.

In fidem

A. v. *Krusenstjerna*.

Tisdagen den 27 februari.

Kammaren sammantråde kl. 3 e. m.

Herr statsrådet *Larsson* aflämnade Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående lifränta åt förre fortifikationsarbetaren Carl Oskar Nordström.

Upplästes följande ingifna läkarintyg:

Att brukspatron *P. M. Carlberg* till följd af *influenta med lungkatarr* är oförmögen att bevista Riksdagens sammanträden under närmaste tiden intygas

Stockholm d. ²⁵/₂ 1912.

Fritz Svensson,
leg. läk.

Justerades protokollet för den 20 i denna månad.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr 2, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse af §§ 4 och 5 i förordningen om landsting den 21 mars 1862 samt § 17 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 jämte flere inom Riksdagen i ämnet väckta motioner;

bevillningsutskottets betänkannden:

nr 7, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t rörande sådana författningsändringar, att bestämmelserna om stämpelbeläggning af aktiebref icke må kunna kringgås,

nr 8, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i jordevärdefrågan,

nr 9, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t rörande ändring i gällande förordning angående bevillning af fast egendom samt af inkomst i syfte att till inkomst af kapital må räknas jämväl utdelning å aktier i svenska aktiebolag och solidariska bankbolag,

nr 10, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t i fråga om införande af stadgande om efterbeskattning i förordningen angående bevillning af fast egendom samt af inkomst;

äfvensom lagutskottets utlåtande nr 20, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående rätt för frikyrklig församlings föreståndare att förrätta dop och jordfästning.

Föredrogs, men bordlades änyo på flera ledamöters begäran följande den 24 innevarande februari bordlagda ärenden, nämligen statsutskottets utlåtande nr 4 och memorial nr 13, lagutskottets utlåtande nr 18, jordbruksutskottets memorial nr 12 äfvensom Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden nr 2—5.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet den vid sammanträdet början aflämnade kungl. propositionen.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Bergendahl* under fjorton dagar från och med innevarande dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulle sättas främst på föredragningslistan till morgondagens sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 3,15 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.
